

"Kertomus sukutarinain keräysmatkastani kesällä 1899

Kun Kuopion Isänmaallinen seura viime keväänä taas toisen kerran myönsi varoja sukutarinain keräämistä varten seuran toiminta alueelta Pohjois-Savosta ja Pohjois-Karjalasta, oli se suunnitellut, että nuo kymmenen stipendiaattia, joita Savokarjalaisen Osakunnan pyydettiin hankkimaan, voisivat jakaa koko jäljellä olevan alueen kokonaan toiminta alueekseen. Tämä kumminkin huomattiin Osakunnassa mahdottomaksi varsinkin kun stipendiaateille oli lisätty muitakin tehtäviä kuin yllä mainittu sukutarinain kerääminen ja mahdotonta se olisi ollut ilman niitäkin lisätöitä.

Seura oli antanut stipendiaateille itselleen vallan ehdottaa, minkä tai mitä pitäjää kukin haluaisi saada keräämis- ja toiminta alueekseen. Siten allekirjoittanutkin ehdotti voivansa ottaa kotipitäjänsä Juuan ja mahdollisesti Kontiolahden ja saikin mainitut pitäjät. Samalla oli ajasta lausuttu toivomus, että olisi alotettava keräys niin aikaseen kuin mahdollista.

Ja toukokuun loppupuolella olikin aikomukseni lähteä matkalle kiertelemään kotipitäjäni. Kotipitäjäni olin valinnut ensimmäiseksi työalakseni siitä syystä, että sinne ei ollut Osakunta saanut muita osakuntalaisia "kansaa valistamaan", ehkä paremmin sanottu kansaa oppimaan. Mutta luonnollinen este, myöhäinen kesän tulo, pakotti matkani myöhästyttämään kesäkuun alkuun. Kesäkuun alkupäivinä lähdin sitte liikkeelle, mutta sittenkin täytyi lumen tähden pysytellä ranta kylissä. Kävin ensin läpeensä Kirkon kylää, Paalasmaan, Kunnanlahden ja Wuokon kylät. Palattuani takaisin kirkolle, läksin uudelle matkalle Haikon, Raholan, Kajoon, Halin, Peltovaaran, Polvijärven ja Toivovaaran kyliin. Kolmannella matkalla kävin Ahmovaarassa. Höytiäisen alavilla ja Larinsaareissa. Siten olin käynyt jokaisessa Juuan pitäjän kylässä, vaan joka talossa lukuun ottamatta 5 taloa ja useimmassa mökissä.

Tulokset, joista tarkemmin muistiinpanovihkoon sain, osottautuivat niukanlaisiksi mitä vanhempaan asutukseen tulee. Eräissä paikoin kuten Toivovaaran kylässä Raudan järven rannalla, Wuokon ja Juuan kylissä Pielisen rannalla sekä Waikossa saman nimisen järven rannalla, tuntuu olleen vanhakin asutus, joka on muuttanut pois, ehkä Wenäjän Karjalaan. Siitä lähin asutus näyttää tulleen Pohjanmaalta Oulunjärven tienoilta osaksi suoraan, osaksi välillä pysähtyen Nurmeksessa. Läntisiin kyliin on asutusta levinnyt Liperin pitäjistä, johonka Timovaaran kylä on ennen kuulunutkin. Nämä asukkaat ovat tulleet siten, että ensin hävisivät siellä kaskea raatamassa tullen keväällä hankiaista myöten kaskea kaatamaan kesällä sitte viljellen entisiä kaskiaan ja syksyllä palasivat aina kotiseuduilleen, mutta viimein jäivätkin sinne asumaan. Siten esimerkiksi Rahusen ja Wänskän suvut Rahjolan kylään, joka onkin saanut nimensä ensimainitun suvun mukaan. Itäiset Pielisen rannalla olevat kylät ovat saaneet tuntuvan asutuksen lisäyksen Pielisjärven itäpuolelta varsinkin Isovihän aikana, jolloin ihmiset karjoineen kaikkineen pakenivat yli järven sodan

jaloista rauhallisemmalle länsirannalle. Mutta, ettei meilläkään aina ole saatu rauhaa nauttia, todistavat kansansuussa elävät tarinat Venäläisten ryöstöretkistä (kertomus Sotilammista ja Lahovaarasta). Myöhemmin aikoina on muutamia sukuja muuttanut pitäjään myös Kaavilta ja Savosta.

Matkallani levitin viime keväänä ilmestyneitä pieniä kirjasia yli tuhannen kappaletta, joista varsinkin Suomen perustuslakien sisällys ja Laulukirjat kävivät hyvin kaupaksi, niin että minun täytyi niiden vähyden tähden (100 kpl kumpiakin) jakaa ne tasan eri kyliä kohden, kun uusi tilaus ei olisi joutunut ajoissa levitettäväksi. Keskusteluissa koetin paraan kykyäni mukaan selitellä viime talven ja kevään valtiollisia tapahtumia. esitelmiä en pitänyt ollenkaan, sillä huomasin keskustelut paljon käytännöllisemmiksi, kun niissä huomasin mikä oli heidän käsityksensä hetken tapahtumista ja voin sitä mukaa heidän käsitystensä oikaista. Mielihyväkseni huomasin, ettei Venäläinen villitys ollut siellä saanut jalan sijaa juuri ollenkaan ja sekin vähäinen oli jo tyyntynyt.

Näin tarkoin käveltyäni Juuan pitäjän olikin heinäkuu jo loppuun kulunut, vieläpä kirjakaupoilla kuleksin elokuullakin. Ei ollut siis ajattelemistakaan lähteä enää Kontiolahdelle.

Lopuksi lausun sydämelliset kiitokseni Kuopion isänmaalliselle seuralla ja muille tämän asian harrastajille, jotka ovat hankkineet minulle tilaisuuden tutustumaan lähemmin tähänkin paikkakuntaan.

O. A. Louhelainen

stipendiaatti”